

A forradalom kis angyala, 1959

Olaj, vászon, 70x43 cm
Jelzés nélkül

Életmű-katalógus szám: 1959/19.

Proveniencia:

• Kauniz András gyűjteményéből

Kiállítás:

• Kondor Béla kiállítása.
Ernst Múzeum, Budapest, 1965. augusztus–szeptember.

Kikiáltási ár: 10 000 000 Ft / 38 462 EUR

A forradalom előérzete és utóélete

Kondor Béla 1956 márciusában diplomázott jeles eredménnyel a Képzőművészeti Főiskola grafika tanszakán. Diplomamunkájának témája a Dózsa-féle parasztháború volt, melyet remekbeparkolt grafikai sorozatban álmódott újra. A ciklus talán a pár hónappal később kitört forradalom előérzetét is magában hordozta, melynek idején Kondor épp katona volt, három hónapnyi szolgálatát töltve Nagyatádon. Az 1956-os események bizonyosan hatottak Kondorra, de ez művészetében csak áttételesen jelenik meg. *A mennyország meghódítása* című 1958-as rézkarca például előre sejtetően váltott ki ellenkezést, megakasztva a hatalmi gépezetet. E műve miatt zárták be idő előtt 1960-as, első önálló kiállítását. A lap nem kevés utalást tartalmaz a két évvel korábbi forradalmi eseményekre, éppúgy mint 1959-es olajképei közül a *Forradalom* és *A forradalom angyala*, mely utóbbinak első, kisebb méretű variánsa az itt bemutatott *A forradalom kis angyala* című kompozíció.

Kondor angyalai

Kondor művészetének egyik legalapvetőbb, sokértelműségét talán legjobban kifejező motívuma, az angyal 1956-ban jelenik meg először. Nő- és hímnemű angyalai az ógörög mitológia isteneihez hasonlóan természetfeletti erővel bírnak, de minden jó és rossz emberi tulajdonságnak is kiszolgáltatottak. Kondor világában éppúgy jelen vannak a groteszk hangvétellű lázadó, bukott, elvadult és barbár, mint a legéteribb magasságokat idéző zenélő és őrző-védő szerepű angyalok. 1957-ben született *A forradalom angyalának* legelső, *Kisangyal* címet viselő változata. Az ugyancsak 1957-es *Angyal békával*, *A tudatlanság angyala*, az *Angyal géppisztollyal* valamint az *Angyal és áldozata* műcímek azonban már a téma erőteljes differenciálódását mutatják. A motívumban rejlő lehetőségeket Kondor a keresztény ikonográfiai hagyománytól messze elrugaskodva, sajátos egyéni mitológiájának kidolgozására használta, olajban, temperában és rézkarcban egyaránt. A ritkaságyszámba menő, egyértelműen

Kondor Béla: Kisangyal, 1957. lappang

Kondor Béla: A forradalom angyala, 1959. Budapest, Petőfi Irodalmi Múzeum

pozitív tulajdonságokat sugalló angyalfigurák közül is kiemelkedik az itt bemutatott mű, mely a budapesti Petőfi Irodalmi Múzeum gyűjteményében lévő *A forradalom* (nagy) *angyala* című kompozíció kicsinyített variánsa. A nőnemű angyal itt egy apró emberi alakot védelmez, mely egyaránt szimbolizálja az emberiséget, a szabadságot, az életet és a művészetet. A legnagyobb értékek védelmét mutatja, ahogy Kondor igazi kompozicionális bravúrral az angyal egyik szárnyának közepén helyezte el az emberi figurát, mivel a mandorla, vagyis a mandula formájú dicsfény a keresztény ábrázolásokon kizárólag a legszentebb szentek, azaz Krisztus vagy Mária alakját övezheti. A gótikus formavilágot idéző mű ecsetvéggel beparkolt vonalrajza egyszerre szigorúan konstruktív és finoman töredezett, vibráló jellegű. A makulátlan égi szférára utaló rozsdavörös és a bűnös földi szférát jelző kobaltnék kontrasztjára építő kompozíció, az angyal mint közvetítő jelenik meg. Rajta keresztül izzik át egy magasabb igazság fénye.

Egy zseni a másikról

Pilinszky János költő már az első, 1960-as önálló tárlaton öt megillető helyére emelte Kondort. Megnyitó beszédében paradoxon-drágaköveket szórt barátja lábai elé, melyek minden elemzésnél tisztábban világítják meg és hozzák közelebb művészetét: „Csak az éjszakák hamuja ismerheti így a hajnalok éberségét, ahogy ezek a mindentudó némaságba burkolózó képek a kezdet, a jó hír, az emlékezet nélküli tündériség kreatív játékait, csak az álom est a súlyos lebegést, csak a kövek est a szárnyalást, csak egy marék por est a szívverést. Végsőkéig elmélyült alkotó ismerheti csak ennyire a rögtönzés hűségét. Csak ami teljes, lehet ennyire kötetlen. Ez a végsőkéig sűrített világ érzékfeletti minden absztrakciónál és ez a játékoság önemésztőbb minden morálnál. Illó kissé megrendülnünk ezek előtt a képek előtt.”

Rum Attila

